

Göteborgs
Stad

Grundskoleförvaltningens riktlinje för delaktighet och inflytande för elever och vårdnadshavare

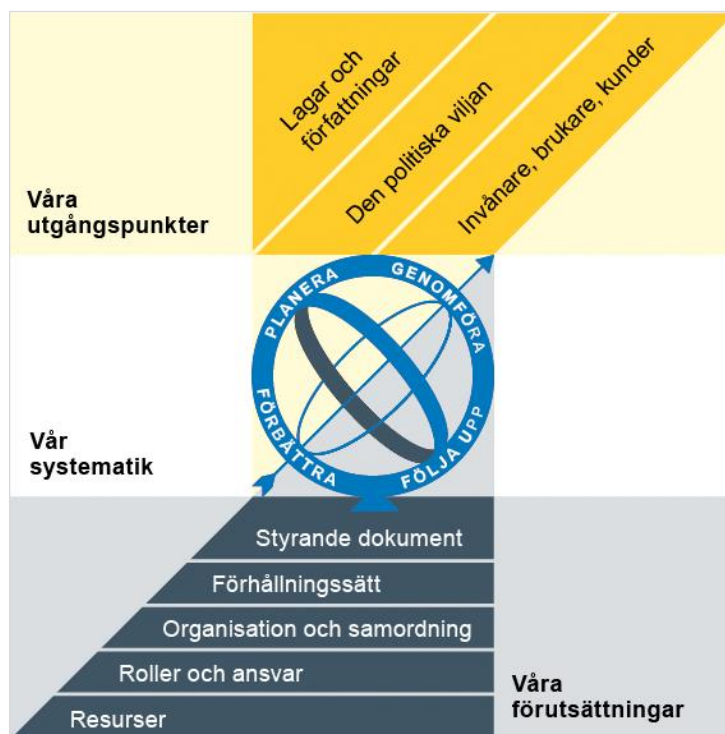
2020 och tillsvidare

Reglerande styrande dokument

Policy
► Riktlinje
Regel
Anvisning
Rutin
Instruktion

Göteborgs Stads styrsystem

Utgångspunkterna för styrningen av Göteborgs Stad är lagar och författningar, den politiska viljan och stadens invånare, brukare och kunder. För att förverkliga utgångspunkterna behövs förutsättningar av olika slag. Stadens politiker har möjlighet att genom styrande dokument beskriva hur de vill realisera den politiska viljan. Inom Göteborgs Stad gäller de styrande dokument som antas av kommunfullmäktige och kommunstyrelsen. Därutöver fastställer nämnder och bolagsstyrelser egna styrande dokument för sin egen verksamhet. Kommunfullmäktiges budget är det övergripande och överordnade styrande dokumentet för Göteborgs Stads nämnder och bolagsstyrelser.

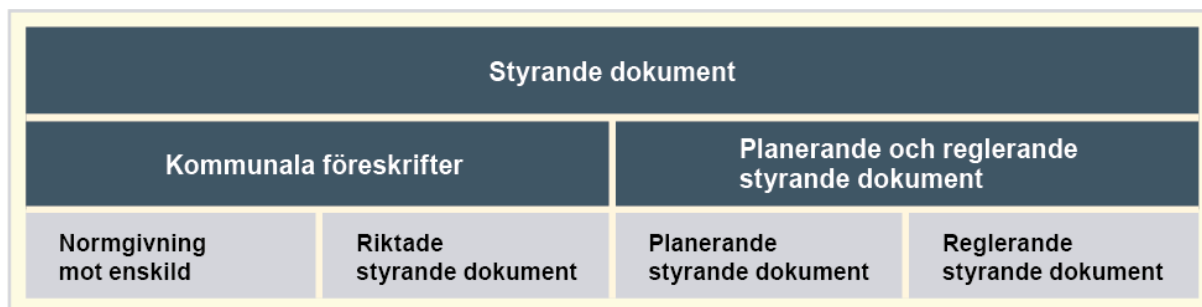

Om Göteborgs Stads styrande dokument

Göteborgs Stads styrande dokument är våra förutsättningar för att vi ska göra rätt saker på rätt sätt. De anger vad nämnder/styrelser och förvaltningar/bolag ska göra, vem som ska göra det och hur det ska göras. Styrande dokument är samlingsbegreppet för dessa dokument.

Stadens grundläggande principer såsom demokratisk grundsyn, principer om mänskliga rättigheter och icke-diskriminering omsätts i praktisk verksamhet genom att de integreras i stadens ordinarie beslutsprocesser. Beredning av och beslut om styrande dokument har en stor betydelse för förverkligandet av dessa principer i stadens verksamheter.

De styrande dokumenten ska göra det tydligt både för organisationen och för invånare, brukare, kunder, leverantörer, samarbetspartners och andra intressenter vad som förväntas av förvaltningar och bolag. De styrande dokumenten ligger till grund för att utkräva ansvar när vi inte arbetar i enlighet med vad som är beslutat.

Dokumentnamn: Grundskoleförvaltningens riktlinje för delaktighet och inflytande för elever och vårdnadshavare			
Beslutad av: Grundskolenämnden	Gäller för: Grundskoleförvaltningen	Diarienummer: N609-2554/20	Datum och paragraf för beslutet: [Text]
Dokumentsort: Riktlinje	Giltighetstid: Tillsvidare	Senast reviderad: [Datum]	Dokumentansvarig: [Funktion]
Bilagor: 1. Implementering och kommunikation av riktlinjen 2. Matris för strategier för ökad delaktighet och inflytande			

Innehåll

Inledning	3
Syftet med denna riktlinje.....	3
Avgränsningar och vem som omfattas av riktlinjen	3
Uppföljning.....	3
Utgångspunkter	3
Bakgrund	4
Det demokratiska uppdraget i skolan	4
Koppling till andra styrande dokument	5
Om demokrati, delaktighet och inflytande	6
Skolverket om demokrati, delaktighet och inflytande	6
Forskning och utredningar om demokrati, delaktighet och inflytande.....	7
Delaktighet och inflytande för vårdnadshavare.....	9
Exempel på modeller för delaktighet och inflytande	10
Hur ser det ut idag?	12
Elever	13
Vårdnadshavare	14
Skola	15
Slutsats utifrån samtal.....	16
Strategier	16
Referenser.....	18
Bilaga	20

Inledning

Syftet med denna riktlinje

Syftet med denna riktlinje är att grundskoleförvaltningen ska

- arbeta för att elevers delaktighet och inflytande ska öka
- skapa likvärdighet och samsyn kring arbetet med delaktighet och inflytande med elever och vårdnadshavare
- utveckla stöd och verktyg i arbetet med delaktighet och inflytande.

Avgränsningar och vem som omfattas av riktlinjen

Riktlinjen avser de tre nivåerna nämnd, förvaltning och samtliga skol- och verksamhetsformer (grundskola, grundsärskola, förskoleklass och fritidshem) inom Grundskoleförvaltningen i Göteborgs Stad. Målgruppen är anställda inom alla skol- och verksamhetsformer.

Uppföljning

Denna riktlinje gäller tills vidare för nivåerna nämnd, förvaltning och skolenheter och följs upp inom ordinarie uppföljningssystem. Revidering av riktlinjen genomförs vid behov.

Utgångspunkter

- **Barnperspektiv** - Den kunskap om barn som vuxna utgår från när de avser att göra något utifrån barnets bästa. Vuxnas perspektiv kan därför skilja sig från hur barnet upplever och förstår samma situation – barnets eget perspektiv. Barnperspektivet är en färskvara som förändras över tid.
- **Barns perspektiv** - När det gäller barnets perspektiv är det nödvändigt att ett barn fått uttala sig i den aktuella frågan. Det är det som visar sig för barnet som är det intressanta när vi pratar om barnets eget perspektiv. Genom att fråga efter barnets synpunkter levandegörs barnets eget perspektiv. Det handlar om det enskilda barnets synpunkter.
- **Barnrättsperspektiv** - Utgångspunkt i barnkonventionens artiklar och folkrätten. Sveriges kommuner och regioners (SKR) definition av ett barnrättsperspektiv innebär att alla besluts- och arbetsprocesser är barnrättsbaserade, det vill säga att barnkonsekvensanalyser och eller prövningar av barnets bästa har gjorts.
- **Delaktighet** – betyder ”aktiv medverkan” enligt Svensk ordbok (Svenska Akademin). Skolverket har ingen egen definition.
- **Inflytande** – betyder ”möjlighet att påverka” enligt Svenska Akademiens ordlista. Skolverket har ingen egen definition.

Bakgrund

Göteborgs grundskoleförvaltning har ambitionen att utveckla och förtydliga arbetet med delaktighet och inflytande för elever och vårdnadshavare. Som bas för utvecklingen står de förstärkningsområden som utgör grundfokus för förvaltningens arbete i stort.

1. ökad kvalitet i undervisningen för att öka barns och elevers lärande
2. tydligare ansvar, styrning och ledning för att öka barn och elevers kunskapsresultat
3. ökad likvärdighet mellan skolor för att alla barn och elever ska få tillgång till undervisning av hög kvalitet samt kompensera för deras olika förutsättningar.

Till grund för riktlinjen ligger de nationella styrdokumenterna för utbildning, Barnkonventionen, Göteborgs Stads budget och Göteborgs Stads styrdokument. Även samtal med elever, lärare, rektorer och elevhälsa från olika skolor i Göteborg samt med vårdnadshavare är en viktig utgångspunkt för framtagande av denna riktlinje. Riktlinjen lyfter fram strategier för utveckling och stöd kring delaktighet och inflytande. Som en del av riktlinjen kopplas också en verktygslåda som ska utvecklas vidare med konkreta och praktiska tips i arbetet.

Det demokratiska uppdraget i skolan

Regeringen antog 2018 *”Strategi för en stark demokrati – främja, förankra, försvara”*. I strategin identifieras att demokratin står inför tre utmaningar: ett demokratiskt utanförskap, ett hotat demokratiskt samtal och antidemokratiska aktörer som utmanar. Delaktighet och inflytande är en viktig utgångspunkt i arbetet med social hållbarhet och där är skolans roll viktig.

De grundläggande demokratiska värderingar som den svenska skolan vilar på finns beskrivna i skolans styrdokument, skollag och läroplaner, och ska genomsyra skolans hela verksamhet på ett konkret sätt. Skollagen reglerar tillsammans med läroplanen elevdemokrati. I Skollagen (Lgr11) står det: ”De demokratiska principerna att kunna påverka, ta ansvar och vara delaktig ska omfatta alla elever. Elever ska ges inflytande över utbildningen”. Vidare står det att ”Alla som arbetar i skolan ska främja elevernas förmåga och vilja till ansvar och inflytande över den sociala, kulturella och fysiska skolmiljön” samt att läraren ska ”svara för att alla elever får ett reellt inflytande på arbets sätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt se till att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad”.

I Skolverkets kunskapsöversikt *”Delaktighet för lärande”* tydliggörs: De demokratiska värderingarna ska finnas med som en röd tråd när undervisningen planeras, genomförs och utvärderas. Eleverna ska genom undervisningen utveckla kunskaper om mänskliga rättigheter och demokrati. Skolans hela verksamhet ska präglas av demokratiska värderingar överallt i skolan – i klassrum och korridorer, matsal, omklädningsrum och ute på skolgårdar. Demokratiska arbetsformer ska därför vara en naturlig del i undervisningen. Genom ett demokratiskt arbetssätt i klassrummet utvecklar eleverna

förmågor som hjälper dem att bli aktiva samhällsmedborgare nu och för framtiden. Det är viktigt att framhålla att arbetet med grundläggande demokratiska värderingar ska ges en central roll i elevers lärande, oavsett ämne. Centralt i skolans arbete är att skapa förutsättningar för att alla elever ska ges möjlighet att aktivt delta i frågor som rör dem själva och deras lärande. Det handlar om att eleverna blir delaktiga och får inflytande i skolans verksamhet. Elevers delaktighet och inflytande är en röd tråd genom hela den styrkedja som ger riktlinjer och förutsättningar för hur arbetet och lärandet ska organiseras i skolan. Grunden i styrkedjan är skollagens skrivningar om kvalitet och inflytande (4 kap. 9–10 §§, skollagen) och inledande bestämmelser om särskild hänsyn till barnets bästa (1 kap 10 §).

I Skolinspektionens tematiska kvalitetsgranskning *Att skapa förutsättningar för delaktighet i undervisningen* skriver de: "Delaktighet i skolan är centralt för alla barns och elevers lärande och utveckling. Att elever ges förutsättningar att vara en del av det sammanhang som skolverksamheten utgör är av stor betydelse både för enskilda individer och för samhället. För den enskilde bidrar delaktighet till viktiga komponenter för lärande, såsom exempelvis trygghet och motivation. Skolan behöver därför bedriva sin verksamhet på ett sätt så att alla elever ges möjlighet till delaktighet. Begreppet delaktighet anges inte explicit i skollagen eller skolförordningen, men styrdokumentet understryker att den svenska skolan ska arbeta för att alla elever ska kunna vara en del däri oavsett individuella förmågor."

Denna riktlinje berör också delaktighet och inflytande för vårdnadshavare. I läroplanen för grundskolan står det att skolan i samarbete med hemmen ska "...främja elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarsfulla individer och medborgare". Skolan ska klargöra för elever och föräldrar vilka mål utbildningen har, vilka krav skolan ställer och vilka rättigheter och skyldigheter elever och deras vårdnadshavare har. //Att den enskilda skolan är tydlig i fråga om mål, innehåll och arbetsformer är en förutsättning för elevers och vårdnadshavares rätt till inflytande och påverkan. Det står också att läraren ska samarbeta med hemmen i elevernas fostran och klargöra skolans normer och regler som en grund för arbetet och för samarbete. Läraren ska samverka med och fortlöpande informera föräldrarna om elevens skolsituation, trivsel och kunskapsutveckling. Alla som arbetar i skolan ska samarbeta med elevernas vårdnadshavare så att man tillsammans kan utveckla skolans innehåll och verksamhet. (Lgr 11 och Lgr Sär 11).

Koppling till andra styrande dokument

Förutom skollagen och läroplanen finns andra styrande dokument att beakta i arbetet med delaktighet och inflytande.

Barnkonventionen

FN:s konvention om barnets rättigheter, eller barnkonventionen, innehåller bestämmelser om mänskliga rättigheter för barn. Sedan den 1 januari 2020 är barnkonventionen lag i Sverige. Artikel 12 i barnkonventionen lyfter särskilt fram barnets rätt att bilda och uttrycka sina åsikter och få dem beaktade i alla frågor som berör barnet. Hänsyn ska tas till barnets ålder och mognad. Inom Grundskoleförvaltningen är arbetet med barnkonventionen en del av det systematiska kvalitetsarbetet. Mycket av konventionens intentioner är sedan tidigare inarbetade i

styrdokument och finns i det ordinarie arbetet. Det behöver dock vara ett ständigt pågående arbete att utveckla hur Barnkonventionen efterföljs.

Jämlik stad

Göteborgs Stad har ett pågående arbete för en jämlik stad som utgår från två styrande dokument: ett program och en plan. Båda är beslutade i kommunfullmäktige och gäller för alla nämnder och styrelser i Göteborgs Stad. Syftet är att bidra till att minska skillnaderna i livsvillkor i staden, vilket också stämmer väl med Grundskoleförvaltningens fokusområde om ökad likvärdighet. Ett av programmets målområden är "Skapa förutsättningar för delaktighet, inflytande och tillit" där några av strategierna handlar om att systematiskt integrera delaktighetsperspektivet, utveckla delaktigheten i mötet med kommunens verksamheter och skapa delaktighet och tillit genom nya former av deltagande.

Arbetsordning för Ungdomsfullmäktige i Göteborg

För att öka möjligheterna för barn och ungdomar att påverka beslut som rör stadens utveckling har ett ungdomsfullmäktige inrättats. Ungdomsfullmäktige ska ta aktiv del av generella frågor som berör barn och ungdomar och kan väcka frågor själva i generella frågor som berör barn och ungdomar. Ungdomsfullmäktige är beslutad av Göteborgs kommunfullmäktige och organiseras direkt under kommunstyrelsen. Ungdomsfullmäktige kan fungera som remissinstans i frågor som rör ungdomar.

Nationella minoriteter

I lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk lyfts att "Förvaltningsmyndigheter ska särskilt främja barns och ungas möjligheter till inflytande och samråd i frågor som berör dem och anpassa former för detta till deras förutsättningar".

Om demokrati, delaktighet och inflytande

Det finns olika perspektiv på vad delaktighet och inflytande i skolan innebär. Det handlar dels om att eleverna tillägnar sig faktiska kunskaper om hur ett demokratiskt samhälle fungerar och vilka rättigheter och skyldigheter en medborgare har. Det handlar också om att de får möjlighet att göra sin röst hörd, tex genom inflytande i beslutsprocesser via klassråd och elevråd. Delaktighet och inflytande innebär också att ges tillfälle att vara aktiv i undervisningen, dvs att elevernas erfarenheter och röster tas med när undervisning planeras, genomförs och utvärderas.

Skolverket om demokrati, delaktighet och inflytande

Skolverket sammanfattar i forskningsöversikten *Delaktighet för lärande* följande: Skolutveckling som utgår från elevers perspektiv och elevers bästa bygger på delaktighet och inflytande hela vägen – från mötet mellan lärare och elev under lektionen till huvudmannens arbete med att möta alla skolors behov. Eleven ska få möjlighet att berätta för vuxna på skolan hur skoldagen fungerar och om trygghet och trivsel. Elevens upplevelser ska tas på allvar och vid behov leda till nödvändiga förändringar. I undervisningen ska eleven också kontinuerligt kunna berätta för läraren hur undervisningen fungerar, både vad som fungerar bra och vad som fungerar mindre bra.

Det kan ske integrerat i undervisningen genom att man jobbar med återkoppling på elevens lärande eller genom att låta eleverna få vara delaktiga i planeringen av olika moment i undervisningen. Läraren får då kontinuerligt en grund för att kunna ta beslut om något måste förändras för att få undervisningen att fungera på ett bättre sätt för eleven. Skolverket skriver också "Demokratiuppdraget är ett gemensamt kunskaps- och värdegrundsuppdrag som ska genomsyra alla verksamheter och aktiviteter. Det är därmed inte möjligt att bocka av ett demokratiarbete på FN-dagen, via elevhälsoarbetet eller då det är valår. Undervisning i demokrati handlar både om att undervisa om demokrati och att visa vad det är i praktiken". (Skolverket 2013b)

I rapporten *Attityder till skolan* visas att eleverna upplever att deras möjligheter att påverka har minskat. Elevernas vilja att vara delaktiga och ha inflytande över sin skolsituation är större än de upplevda möjligheterna. De äldre elevernas vilja till inflytande har minskat jämfört med tidigare attitydundersökningar. Om de upplever att deras röster inte tas på allvar och ger reellt inflytande, minskar troligen också deras vilja att försöka utöva inflytande. Det blir därför viktigt att fortsätta arbetet med elevers delaktighet och inflytande i skolan genom att bygga vidare på de yngre elevernas önskan att vara mer delaktiga i skolan och samtidigt uppmuntra de äldre att göra sina röster hörda och låta dem aktivt påverka undervisningen.

Forskning och utredningar om demokrati, delaktighet och inflytande

Den senaste svenska *demokratiutredningen* utgår från två demokratiteorier: den deltagande demokratin och den deliberativa demokratin (SOU 2000:1). I den deltagande demokratin betonas aspekten att vara tillsammans med andra. Att delta ses snarare som en plikt än som en rättighet. I den deliberativa demokratin fokuseras samtalets betydelse för demokratin. Därmed ses skolan som en viktig offentlig arena för sådana samtal; något som inte alltid tagits tillvara (Bergström och Holm, 2005).

Freds och konfliktforskaren Hans Abrahamsson beskriver att det är när medborgardialogen syftar till att bli så inkluderande som möjligt, när den strävar efter jämlika maktförhållanden och att tillsammans med medborgarna definiera problemet, identifiera åtgärder och tillsammans ansvara för genomförandet av dessa som man kan prata i termer av medskapande medborgardialog. Vidare menar han att dialogen med medborgarna behöver förändras och bli mer medskapande kring vår tids komplexa samhällsproblem. Tillsammans med den sociala hållbarhetens krav har det medfört ett behov av att skapa bättre förutsättningar till att inkludera resurssvaga grupper i samhället, motverka politisk exkludering och aktivt verka för allas rätt till delaktighet och inflytande (*Självstudiekurs i Omvärldskunskap, samhällsförändring & medborgardialog*).

Forum för levande historia skriver i rapporten "*Är skolan demokratifrämjande?*" att en bild av skolan som en samhällelig institution som åtminstone i vissa avseenden tycks kunna vara demokratifrämjande växer fram. Klassrumsklimatet tycks vara av särskild vikt, med andra ord riktas fokus på läraren och dennes förmåga att skapa ett klimat och en dynamik i klassrummet som är tillåtande när det gäller samtal om politiska frågor. Två huvudsakliga policyrekommendationer lyfts fram: för det första tyder forskning på att det framförallt är elever från mindre resursstarka hem som påverkas positivt av demokratistärkande utbildning, därför är det viktigt att försöka inkludera så breda

grupper som möjligt i utbildningsinsatser under en tid i livet (tonårens så kallade "formativa år" (se t.ex. Amnå och Zetterberg (2010); Bartels och Jackman (2014)) då många politiska värderingar formas och då skolans demokratifrämjande insatser därför kan vara effektiva. För det andra, vad det gäller hur man bör undervisa tyder forskningen på att det inte framförallt är en viss didaktik som är avgörande utan ett förhållningssätt från läraren om att ha ett demokratiskt klimat i klassrummet. Ett öppet diskussionsklimat där alla kan göra sina röster hörda och argument framföras och jämföras."

Delaktighet och inflytande i skolan beskrivs inom forskningen på olika sätt. Rönnlund (2011) gör en uppdelning mellan *formellt* och *informellt inflytande*. Det första innebär inflytande i formella sammanhang som till exempel klassråd och elevråd, medan informellt inflytande handlar om elevers delaktighet i beslut som rör undervisningen, till exempel vilka arbets- och redovisningsformer som kan användas. Thomas (2007) menar att delaktighet kan förstås som *elevers inflytande över beslutsprocesser* och *elevers delaktighet i en aktivitet*. Då handlar elevers delaktighet i skolan om elevers möjligheter att utöva inflytande över beslutsprocesser i skolan samt om elevers möjlighet att ha en aktiv roll i undervisningen, det vill säga en elevaktiv undervisning som utgår från elevers erfarenheter, intressen och behov. Grannäs (2011) använder begreppen *juridiska och organisatoriska frågor*, vilket innebär det regelverk som reglerar elevers möjligheter till delaktighet och inflytande, och *pedagogiska frågor*, där inflytande ses som ett sätt för människor att skapa mening. Elvstrand (2009) benämner delaktighet i form av beslutsfattande som *politisk delaktighet* och elevers känsla av delaktighet och inkludering i social gemenskap som *social delaktighet*, vilket kan kopplas till alla elevers rätt att delta i aktiviteter (Sammanfattning från Skolverkets Lärportal om Delaktighet och inflytande i undervisningen).

I Skolkommitténs betänkande, *Inflytande på riktigt* (SOU 1996:22), anges tre skäl till varför elever skall ges möjlighet till inflytande. Dessa är:

- Inflytande är en mänsklig rättighet
- Det är en del av skolans uppgift att fostra demokratiska medborgare, samt
- Delaktighet är en förutsättning för lärande.

I Skolverkets Lärportal om delaktighet och inflytande i undervisningen, modul 4, lyfts att delaktighet i och inflytande över undervisningen även handlar om att elever känner en vilja till och motivation för lärande. Om elever får möjligheter att ta initiativ och vara aktiva i undervisningen ökar också deras ansvar för det egna lärandet (Cook-Sather, Bovill och Felten, 2014). // Eleverna kan därför ha nytta av att uttrycka kunskaper och lära sig genom en bredd av medier: text, tal, teckning, fotografi, film, drama, musik, dans, etc. Det är också en demokratisk fråga att som elev få göra sin röst hörd, vara delaktig och ha möjlighet att uttrycka sig på olika sätt, så att varje elevs kompetens och förutsättning kommer till sin rätt.

Förutsättningar för delaktighet

Vad behövs då för att arbetet med delaktighet och inflytande i skolan ska fungera? Skolverkets skrift *Delaktighet för lärande* sammanställer forskning som bla visar på följande:

Att lärare ges förutsättningar för att arbeta med skolans värdegrundsfrågor som delaktighet och inflytande har betydelse för samspelet mellan eleverna och även mellan läraren och eleverna. Även synen på elever kan vara både hinder och möjligheter för delaktighet och inflytande. När delaktighet blir på riktigt kan lärar- och elevrollen

behöva omprövas och det är viktigt att klargöra vilka gränser det finns för inflytande och delaktighet. Samtal för ökad förståelse, deliberativa samtal, gör att eleverna kan tillägna sig kompetens om hur man kan samtala på ett sätt där olika värderingar, åsikter och uppfattningar bryts mot varandra. Ett klassrumsklimat som kännetecknas av gemenskap främjar elevers delaktighet och allas möjlighet att bli hörda. Gemensam makt och gemensamt ansvar, att utgå från elevernas erfarenheter när undervisning planeras och genomförs samt att de aktivt får vara med i beslutsprocesser som rör dem är positivt för lärande och hälsa. Dessutom är långsiktighet i arbetet är viktigt.

Delaktighet och inflytande för vårdnadshavare

Läroplanen slår fast vårdnadshavares ”rätt till inflytande och påverkan” (Lgr11).

Forskning visar att vårdnadshavares delaktighet i sina barns skolgång påverkar skolbetygen och att vårdnadshavares engagemang och inställning till skolan spelar en betydande roll för elevers resultat (Skolvärlden, 2014). Forskarna Cairney och Ashton (2002) drar slutsatsen att det är samstämmigheten mellan skolans praktik och hemmets praktik som är nyckeln till att förklara skolframgång eller misslyckanden. Annette Lareau (2000) fann att skolan hade både uttalade (tex medverka vid träffar i skolan, hjälpa sina barn med skolarbetet) och outtalade förväntningar (tex se till att barnen kom i tid till skolan, att barnen var utvilade) på föräldrarna. Föräldrarna hade också förväntningar på skolan där de tex ville att skolan skulle erbjuda en bra undervisning för barnen, att läraren skulle stimulera och stötta det egna barnets utveckling och kommunicera om barnets framsteg och eventuella problem.

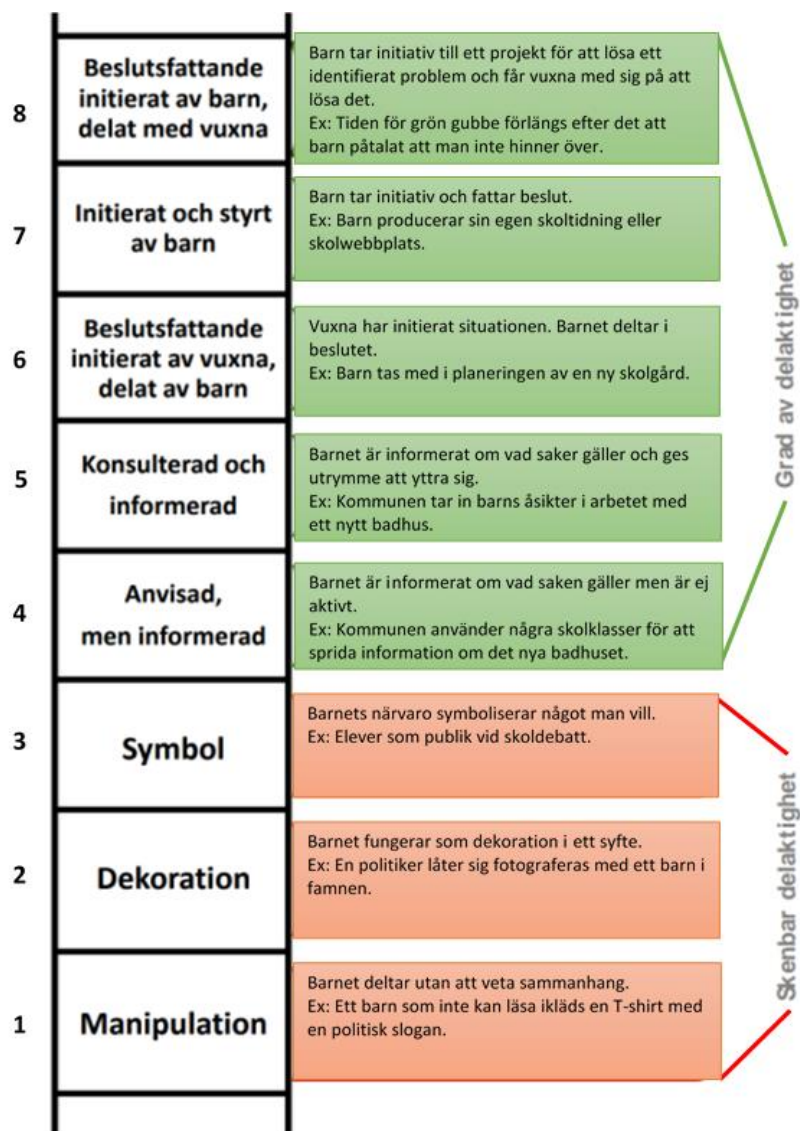
Hur bygger då skolan en förtroendefull relation till föräldrar? Genom att ha barnets bästa i fokus och lyssna på föräldrarna kommer man långt. ”Föräldrarnas förtroende för en lärare byggs upp genom lärarens lyssnande”, menar Lawrence-Lightfoot (2003) som också talar om tre nödvändiga förmågor vid möten med föräldrar: konsten att observera, förmågan att dokumentera och inställningen att lyssna. Eriksson (2009) menar att en av de komponenter som visade sig vara avgörande för att skapa en förtroendefull kontakt var de professionellas sätt att kommunicera med föräldrar samt den mening de tillskrev betydelsen av kommunikation, att åstadkomma en öppen kommunikation mellan lärare, föräldrar och elev.

Laid Bouakaz forskning visar att föräldrars kunskap om skolan som system påverkades i hög utsträckning av hur pass mycket de involverades. Avsaknaden av en djupare kunskap gjorde att de distanserade sig från skolan som de inte förstod sig på. // Föräldrarna saknade inte engagemang för sina barns skola utan de var vilsna och rädda för att göra fel. // När en hög grad av aktiviteter initierades, bland annat en aktiv föräldraförening, ökade kunskapen om skolan och kontakten med andra föräldrar breddades – en ny tillit till skolan började växa fram.

Inga Andersson har formulerat tre att-satser för ett bra samarbete med föräldrar: 1) att skapa ömsesidig respekt, 2) att lyssna med nyfikenhet och utan värdering, 3) att bekräfta föräldrars upplevelse i mötet, så att det inte blir en kamp om vems bild som är sann (Ur *Myndigheten för skolutveckling, ”Vi lämnar till skolan det viktigaste vi har...*).

Exempel på modeller för delaktighet och inflytande

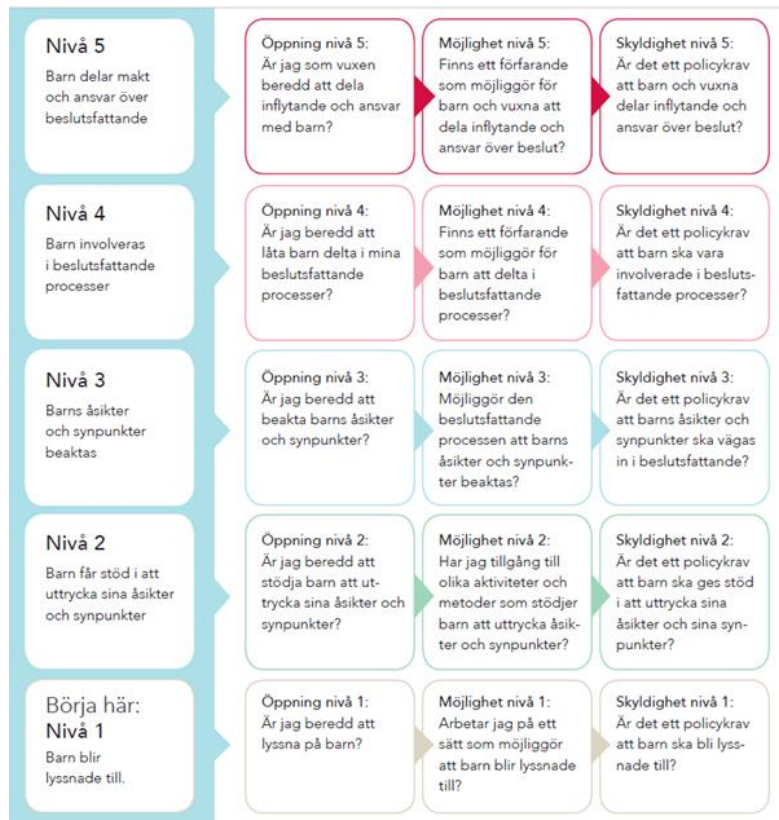
Harts delaktighetsstege har varit en tongivande modell vad gäller barn och ungas delaktighet. Delaktighetsstegen innehåller åtta steg där de tre nedersta stegen innebär avsaknad av delaktighet, medan de fem övre handlar om olika grader av delaktighet. De nedersta stegen handlar om att barn och unga är närvarande i en aktivitet, men att de manipuleras till att uttrycka åsikter som de inte har, de fungerar som dekoration istället för att företräda sina egna intressen eller att deras medverkan endast har ett symbolvärde i aktiviteter som är definierade av vuxna. De övre fem stegen handlar om grader av reell delaktighet. Hart menar att det eftersträvarvärda är att barnet ska kunna välja de trappstegen av delaktighet som det klarar och är mogen för (Hart 1992).

Hart (1992), *Ladder of Participation*, översättning Eriksson/Näsman (2008).

Harry Shiers modell "Vägar till delaktighet" bygger vidare på Harts steg. Den innehåller fem nivåer av delaktighet och för varje nivå finns tre olika frågor att ställa sig för att definiera den nuvarande situationen och kunna identifiera nästa steg som bör tas för att höja delaktighetsnivån. Shier understryker att det i verkligheten inte är troligt att en professionell eller en organisation befinner sig på en enda plats i diagrammet, utan

att de kan vara på olika steg och på olika nivåer. Shier menar vidare att den viktigaste diskussionen troligtvis äger rum när svaret på en fråga blir "nej". Eftersom man då kan fråga sig: "Borde vi kunnat svara ja?" "Vad behöver vi göra för att kunna svara ja?" "Kan vi göra dessa förändringar?" och "Är vi förberedda på följderna?" (Shier 2001).

Shier (2001) Vägar till delaktighet.

Deliberativa samtal

Ett sätt att samtala för ökad förståelse är deliberativa samtal, som går tillbaka till John Dewey och reformskolan 1912. Tomas Englund, Örebro Universitet, föreslår följande kännetecken för deliberativa samtal i en skolkontext:

- Samtal där skilda synsätt ställs mot varandra och olika argument ges utrymme.
- Samtal som alltid präglas av tolerans och respekt för den konkret andra. Det handlar bland annat om att lära sig lyssna på den andres argument.
- Samtal som har ett tydligt inslag av kollektiv viljebildning, det vill säga en strävan efter att komma överens eller åtminstone komma till temporära överenskommelser, trots att man har skilda uppfattningar (alltså, kompromisser).
- Samtal där auktoriteter och traditionella uppfattningar får ifrågasättas
- Samtal utan direkt lärarledning, det vill säga argumentativa samtal för att lösa olika problem respektive att belysa olika problem utifrån skilda synvinklar men utan närvaro av läraren.

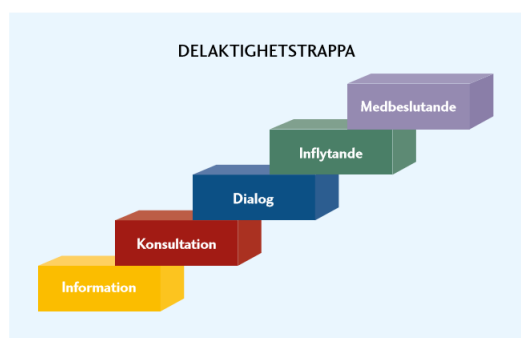
Charta för demokrati i skolan

I Göteborgs stad har ett material tagits fram som kallas "Charta för demokrati i skolan". Materialet är ett bidrag till Göteborgs 400-årsjubileum och 100-årsfirandet av den allmänna rösträttens första tillämpning och sker inom ramen för "Demokratisering med ungt inflytande – Göteborg 2021". Fem kommunala grundskolor i Göteborg har deltagit i utvecklingsarbetet. Syftet med Chartan är att hjälpa skolor att lyfta fram skolans demokratiuppdrag och visa på en modell för att göra demokrati varje dag. Genom att skapa ett fördrag som skolorna kan ansluta sig till hjälps skolorna åt att samla erfarenheter och därmed utveckla skolornas, samt i förlängningen samhällets, demokrati.

Metoder i undervisningen

Det finns flera metoder som genomsyras av grundsynen och förhållningssättet att delaktighet och inflytande i undervisningen är viktigt. Det innebär en helhetssyn på lärandeprocesser där det betonas att elever lär sig med hjälp av hela kroppen, inte bara förnuftet (Bengtsson & Berndtsson, 2015). Ett resultat av studien är att delaktighet i skolan handlar om att elever får möjligheter att använda olika arbetsformer, men även att de uppmuntras till att synliggöra sitt eget lärande. Skolpersonal som ingick i Erikssons och Bostedts studie (2011) framhåller att problembaserade arbetssätt och ämnesövergripande arbete engagerade eleverna eftersom sättet att arbeta tydligt kunde knytas till elevernas erfarenheter och intressen, vilket upplevdes motivationshöjande för eleverna (ur Skolverkets lärportal, 2019).

Sveriges kommuner och regioner (SKR) använder en delaktighetstrappa för att beskriva delaktighetsformer i medborgardialog. I modellen värderas inte de olika delaktighetsformerna som bättre eller sämre, utan tanken är att de behöver användas och anpassas efter olika tillfällen. För att möta medborgaren på bästa sätt och hitta den form som är mest lämplig vid olika tillfällen behövs en tydlighet om vilken dialogform tillfället handlar om. I skolans kontext kan SKR's delaktighetstrappa vara användbar och skapa förståelse främst i arbetet med delaktighet och inflytande för vårdnadshavare.

SKL:s delaktighetstrappa.

Hur ser det ut idag?

Skolinspektionens granskningar visar att behovet av utveckling av arbetet med delaktighet och inflytande är stort:

Alltför många elever berättar att de har lite att säga till om och inte kan påverka de frågor som har verklig betydelse i skolan. Fyra av tio elever i grundskolans årskurs 9

anser sig inte ha inflytande över undervisningens innehåll och arbetssätt /.../ Mer än var tredje grundskola brister när det gäller att ge eleverna inflytande över undervisningens innehåll och form. /.../ (Skolinspektionens femårsrapport 2014, s. 15)

I Göteborg är Ungdomsfullmäktige (UF) stadens formella forum för ungdomsinflytande. Från och med 2021 kommer grundskoleförvaltningen ta över ansvaret för valet. Redan idag genomförs valet till Ungdomsfullmäktige i stadens skolor, men i olika grad. En tydlig framgångsfaktor för högt valdeltagande är att det finns en ansvarig person för demokratifrågor på skolan, där ansvar för valet till Ungdomsfullmäktige ingår.

Elever

Delaktighet och inflytande för elever i Göteborgs skolor sker i många former och i olika grad på olika skolor. Vanliga former för delaktighet och inflytande är bland annat olika former av råd: elevråd, klassråd, matråd och fritidsråd. Ett annat stort fält är delaktighet och inflytande i undervisningen och hur eleverna bla kan vara med och påverka lektionsupplägg. Vissa skolor med elever åk 5-9 jobbar aktivt med valet till Ungdomsfullmäktige och använder det som en del av demokratiarbetet på skolan. Ibland blir också elever delaktiga i stadsutvecklingen via arbete med plan och byggprocesser när en skola byggs om eller i närsamhället.

Röster från elever

I arbetet med denna riktlinje har samtal förts med 51 elever (26 flickor och 25 pojkar) genomförts på 5 skolor i olika delar av Göteborg utifrån följande frågor: Hur blir delaktighet ”på riktigt”? Vilka frågor vill du/ni vara delaktiga kring? Och Hur vill du/ni vara delaktiga på skolan? Dessa röster kompletteras i riktlinjen med elevernas perspektiv i Elevenkäten 2019 (GR-enkäten) och vad forskningen lyfter om barnens perspektiv.

Vad säger elever på några skolor i Göteborg?

- Eleverna vill vara delaktiga
- Eleverna vill att det de är delaktiga och har inflytande kring ska betyda något på riktigt. Det kan tex handla om lugn och ro i klassrummet, hur man jobbar i undervisningssituationen och trygghet på skolan.
- Eleverna vill bli lyssnade på när de har något viktigt att säga om tex hur skolgården ser ut, om mellanmålet på fritids, hur mycket tid man har på sig för en uppgift, metoder i undervisningen eller regler på skolan.
- Arbetsmiljöfrågor som hur miljön är på skolan (tex skåp, kalla klassrum, klotter) och hur många prov de har per vecka är frågor eleverna vill vara delaktiga kring. Men även hur det skapas ett gott klimat på skolan genom aktiviteter som bygger gemenskap, hur mycket fysisk aktivitet man har på skolan eller om inte samarbetet med en lärare fungerar bra.
- Det är viktigt att få återkoppling på vad som händer med de frågor man lyfter. Både när det leder till förändring och när det inte gör det.
- Eleverna tycker att det är viktigt att det är tydligt från de vuxna vilka frågor de kan påverka och vad de inte kan påverka.

- När kedjan med klassråd och elevråd fungerar bra upplever elever att de blir lyssnade på, att de kan påverka och att de får återkoppling.
- När kedjan inte fungerar tappar eleverna förtroende. Ibland uppger eleverna att de känner uppgivenhet och "att inget ändå kommer att hända", tex när det handlar om bambamaten.
- Elever lyfter att det inte fungerat bra med skolvalet, dvs de nya formerna för att välja skola, och att de vill påverka hur det ska gå till framöver.

I elevenkäten för Göteborgsregionen (GR-enkäten) 2019 är 74% av eleverna inom Grundsärskolan positiva eller neutrala till frågan "Får du vara med och planera ditt arbete?". I år 2 är 75% helt eller delvis positiva till "Jag kan påverka vad vi gör i skolan" och 69% är helt eller delvis positiva till "Jag kan påverka hur vi arbetar i skolan". I år 5 svarar 62% av eleverna att de är helt eller delvis positiva till "Elever är med och påverkar på vilket sätt vi ska arbeta med olika skoluppgifter". I år 9 svarar 38% att de är helt eller delvis positiva till frågan "Vi elever har inflytande över undervisningens innehåll", 49% är ganska eller helt negativa. På frågan "På lektionerna är elever med och påverkar på vilket sätt vi ska arbeta med olika skoluppgifter" svarar 47% att de är helt eller delvis positiva, 46% är ganska eller helt negativa.

Vårdnadshavare

Även hur vårdnadshavare är delaktiga varierar mellan olika skolor i staden. Vanliga former är: utvecklingssamtal, föräldramöte, husråd och skolråd men också vardagliga samtal med mentor och rektor med fortlöpande information om skolarbetet. Som formell väg finns också klagomålshantering och synpunktshantering. Klagomålshantering handlar om vårdnadshavares klagomål på undervisningen och är lagstadgad i skollagen. Synpunktshantering handlar om synpunkter på övriga frågor som berör skolan.

Några skolor beskriver att de har väldigt engagerade vårdnadshavare och andra skolor lyfter behovet av att öka vårdnadshavarnas delaktighet. Flera skolor lyfter behovet av att tydliggöra vad som går att påverka för vårdnadshavare och vad som inte är påverkansbart. Den typen av förtydliganden, eller avgränsningar, skulle vara till hjälp i det dagliga arbetet och mötet med vårdnadshavarna. Idéer lyfts om en förväntansöverenskommelse där det tydliggörs vad vårdnadshavarna kan förvänta sig från skolan och vad skolan förväntar sig av vårdnadshavarna. Överenskommelsen kan komma till användning vid introduktion av nya elever och vårdnadshavare på skolan och kan anpassas lokalt efter varje skolas förutsättningar. En överenskommelse bör skapas tillsammans med vårdnadshavarna och eleverna.

Flera lyfter också vikten av att se vårdnadshavarna som resurser kring sina barns skoltid, att samarbeta och lyssna på dem. Den vardagliga kontakten med vårdnadshavarna beskrivs som den viktigaste utgångspunkten i samarbetet.

Röster från vårdnadshavare

- Vårdnadshavare uttrycker att de vill samarbeta med skolan om viktiga frågor, tex läxor, uppfostran, struktur för barnet så att barnet kan lyckas i skolan, trygghet på skolan.

- Det viktigaste är att man som vårdnadshavare känner sig trygg med barnets skola och att man känner att läraren bryr sig om ens barn.
- Viktigt att lärare och rektor lyssnar på vårdnadshavarna och ger dem tid.
- Vårdnadshavare menar att det på många skolor är bäst med fysiska möten mellan vårdnadshavare och skola eftersom det kan vara svårt med språket, särskilt skriven text.
- Synpunktshantering och klagomålshantering är svåra verktyg för många vårdnadshavare. Bra om det är enkelt och tydligt att använda.
- Viktigt att som vårdnadshavare få höra positiv feedback om sitt barn.
- Vårdnadshavare kan bidra till skolan med trevliga saker som bygger gemenskap, tex fest eller hjälp kring klassresa. Bra om det kan ske i samverkan med skolan.
- Vid stora förändringar, som tex skolval, är det viktigt med tydlig information och dialog så att förändringen blir förankrad och förutsägbar hos vårdnadshavare och barn.

Skola

I samtal med rektorer, lärare och elevhälsopersonal på olika skolor inom Grundskoleförvaltningen i Göteborg har många viktiga tankar och förslag om utveckling av delaktighet och inflytande för elever och vårdnadshavare kommit fram. Mycket fint arbete genomförs redan idag men det finns också saker som kan utvecklas.

Röster från rektorer, lärare och elevhälsa

Det är påtagligt att de skolor som har ett högt valdeltagande i ungdomsfullmäktige alla har en tydlig fördelning av ansvar för att stötta det arbetet. Även när det gäller elevråd är ansvarsfördelningen och tydliggörandet om hur frågorna som lyfts i elevrådet hänger samman med skolans utvecklingsarbete viktig. När det fungerar som bäst finns det en systematik i hur arbetet med delaktighet och inflytande går till som är känd av både personal och elever på skolan. Många uttrycker ett behov av erfarenhetsutbyte och verktyg i arbetet med elevdemokrati. Även en gemensam samordning av stöd kring arbetet med tex elevskyddsombud och elevråd skulle vara till hjälp. På skolor i socioekonomiskt utsatta områden lyfts också behovet av tydliggörande och organisering kring delaktighet i områdesutveckling, där de efterfrågas av vårdnadshavare och samarbetspartners som en viktig part. Ett stöd med tydlig information om förväntningar och delaktighet för vårdnadshavare efterfrågas från skolor i både socioekonomiskt utsatta områden såväl som i mer resursstarka områden. Det tillitsskapande arbetet, som skapar en känsla av sammanhang, är väldigt viktigt i samarbetet med vårdnadshavarna.

Det är viktigt att arbetet med delaktighet och inflytande lyfts in i det systematiska kvalitetsarbetet och hänger samman med befintliga årshjul. Några pratar också om elevaktiv undervisning, dvs när elever är delaktiga och har inflytande över undervisningen. På samma sätt som med eleverna är det dock främst övrig delaktighet inom skolan som lyfts i samtalet.

Slutsats utifrån samtal

I samtal med elever, lärare, rektorer och elevhälsan uttrycks att delaktighet och inflytande i skolan är viktigt för att känna motivation, meningsfullhet och sammanhang. Det beskrivs också att det bidrar till lugn och färre incidenter, mer arbetsro och trygghet. Dialog och delaktighet ger också minskad skadegörelse och skapar tillit. Genom att involvera elever i olika processer skapas känslan av ett delat ansvar för skolan, det blir ett förhållningssätt som genomsyrar skolan.

Det finns alltså mycket att vinna på ett systematiskt arbete med delaktighet och inflytande. När delaktighet och inflytande blir ett förhållningssätt kan det fungera som ett verktyg för arbete med olika typer av frågor. När skolan arbetar med tex trygghet, jämställdhet eller samhällskunskap kan delaktighet vara ett verktyg för att ta sig an frågan.

Eleverna vill vara delaktiga, men det är viktigt för dem att det är "på riktigt" så att det gör skillnad. Utvecklingsområden som lyfts fram i samtalen är bla hur delaktighet och inflytande kan hänga ihop med riktiga, viktiga frågor som tex likabehandling, undervisningens kvalitet, trygghet, och bli en del av det systematiska kvalitetsarbetet. Eleverna lyfter särskilt att de vill ha inflytande över undervisningssituationen, tex vilka metoder som används i klassrummet eller hur redovisningar kan gå till (*Citat: "Så att det inte bara blir en massa Power Pointsbilder hela tiden"*, elev högstadiet).

Vårdnadshavarnas delaktighet i barnens lärande är en av de viktigaste faktorerna för att eleverna ska lyckas i skolan. Framgångsfaktorer är att lyssna på vårdnadshavarna och att samarbeta med barnets bästa i fokus. Det tillitsskapande arbetet är viktigt i samarbetet med vårdnadshavarna.

Strategier

Strategierna nedan är framarbetade utifrån underlaget i riktlinjen där forskning, erfarenheter och uppdrag vävs samman:

- **Utveckla strategiska dialoger med elever och vårdnadshavare för grundskolenämnden**
Varje år övervägs en dialog med elever och/eller vårdnadshavare med ett tema som är av strategisk och utvecklande betydelse för nämnden.
Berör: nämnd
- **Utveckla samarbete mellan grundskolenämnden och Ungdomsfullmäktige med regelbundna möten där båda forumen kan lyfta frågor med varandra**
Både Ungdomsfullmäktige och Grundskolenämnden har som aktivitet för året att utveckla samarbetet dem emellan. Syftet med samarbetet är att samtala om viktiga frågor utifrån olika perspektiv.
Berör: nämnd

- Skapa förutsättningar för och uppmuntra deltagande i valet till Ungdomsfullmäktige som en del av skolans demokrati- och systematiska kvalitetsarbete samt att tydligt fördela ansvar för arbetet på skolan**

Ungdomsfullmäktige (UF) är Göteborgs stads formella forum för ungdomsinflytande. Från och med 2021 kommer Grundskoleförvaltningen ta över ansvaret för valet. Redan idag genomförs valet till UF i stadens skolor och en tydlig framgångsfaktor för högt valdeltagande är att det finns en ansvarig person för demokratifrågor på skolan, där ansvar för valet till UF ingår. På sikt kan kedjan klassråd – elevråd – ungdomsfullmäktige utvecklas och förtydligas.

Berör: förvaltning och skolor
- Som en del av det systematiska kvalitetsarbetet ge uppdrag till samtliga avdelningar och skolor inom förvaltningen att se över i vilka processer och frågor elevers röster är viktiga att lyfta in, så att förutsättningar skapas för att delaktighet och inflytande blir ett förhållningssätt**

Förvaltningens olika verksamheter behöver se över i vilka processer och sammanhang delaktighet för elever kan utvecklas. På förvaltningsnivå är ett exempel utvecklingsarbete av barns delaktighet i byggprocesser och fysisk miljö och på skolnivå exempelvis att skapa delaktighet för elever kring analysen av trygghetsenkäten eller planering och utvärdering av undervisningen. Aktiviteter kan även vara att sprida arbetet med ”Charta för demokrati i skolan” och öka kunskapen om Barnkonventionens avsikter.

Berör: förvaltning och skolor
- Genom dialog skapa en förväntansöverenskommelse mellan skola och elever/vårdnadshavare där förväntningar och information är tydlig**

En förväntansöverenskommelse med syftet att förtydliga vilka förväntningar vårdnadshavare och elever kan ha på skolan och vilka förväntningar skolan har på vårdnadshavare och elever. En del av överenskommelsen kan vara gemensam för hela förvaltningen och en annan del anpassas till varje skola. Överenskommelsen blir ett stöd vid introduktion till skolan och ett underlag för samtal där förväntningar, delaktighet och inflytande definieras och tydliggörs. Överenskommelsen bör skapas i dialog med elever och vårdnadshavare så att det blir en del av ett tillitsskapande arbete.

Berör: förvaltning och skolor
- Utveckla stöd för dialog med vårdnadshavare i komplexa frågor**

Ibland uppstår särskilt svåra situationer i skolors samarbete med vårdnadshavare då behov av stöd kring dialogformer, kommunikation och metodtips kan uppstå.

Berör: nämnd, förvaltning och skolor
- Utveckla stöd till skolor i socioekonomiskt utsatta områden för arbete med områdesutveckling**

Skolor i socioekonomiskt utsatta områden har ofta ett behov av och ett krav på sig att delta i samverkansforum för områdesutveckling. Vid dialoger och samverkan i lokalsamhället efterfrågar invånare och vårdnadshavare skolans

medverkan. Detta arbetet behöver organiseras, tydliggöras och stödjas i samverkan mellan förvaltningen och de aktuella skolorna.

Berör: förvaltning och skolor

- **Förenkla för vårdnadshavare genom att utveckla användarvänliga digitala verktyg för kontakt med skolan och för att framföra synpunkter och klagomål till verksamheten, inklusive att tillvarata inkomna synpunkter för att utveckla kvalitén i verksamheterna**

Underlätta delaktighet för vårdnadshavare i framtida digitala lärplattform genom att säkra det perspektivet i upphandling av nytt system. Samordna dagens system för att lämna synpunkter och klagomål, vilket innefattar ett utvecklingsarbete kring hur synpunkterna tas om hand. Samtidigt behövs en medvetenhet kring att andra kanaler behövs för att skapa tillgänglighet för vårdnadshavare som har svårt att använda digitala verktyg.

Berör: förvaltning och skolor

- **Ta fram en verktygslåda med metoder och erfarenhetsutbyte i arbetet med delaktighet och inflytande**

Förslag på innehåll:

- Guide för möten med vårdnadshavare för att utveckla angelägna, medskapande och tematiska möten
- Förvaltningsgemensam utbildning av elevskyddsombud för åk 7-9 för att säkerställa att lagen efterföljs
- Förvaltningsgemensam utbildning för elever i elevråd samt skapa erfarenhetsutbyte för ansvariga för elevråd på skolorna.
- Tips om delaktighet i undervisningen i alla skol- och verksamhetsformer
- Tips om hur elever kan vara delaktiga i det systematiska kvalitetsarbetet
- Charta för demokrati i skolan, en modell för att lyfta fram skolans demokratiuppdrag och att göra demokrati varje dag.

Berör: förvaltning och skolor

Referenser

Abrahamsson, Hans (2019). *Självstudiekurs i Omvärldskunskap, samhällsförändring och medborgardialog*, www.omvarldskunskap.se.

Andersson, Klas; Persson, Mikael och Zetterberg, Pär, Forum för levande historia, *Är skolan demokratifrämjande? Kopplingen mellan utbildning och demokratiska färdigheter: en forskningsöversikt*.

Barnombudsmannen (2011). *Lyssna på oss!*

Bergström, Margareta; Holm, Inger (2005). Den svårfångade delaktigheten i skolan: Ett ungdomsperspektiv på hinder och möjligheter, Linköpings Universitet.

Elvstrand, Helene (2009). *Delaktighet i skolans vardagsarbete*, Linköpings universitet.

Englund, Tomas. Örebro Universitet. 2004:62, Skolinspektionen 2012:9.

Eriksson, Linda (2020). *Elevinflytande – till vems och vilken nytta?*, Skolledaren, Sveriges skolledarförbunds tidning, nr 1 februari 2020, sid.27-29.

Göteborgs stad grundskoleförvaltning (2019). *Grundskolenämndens rutin för att ta emot och utreda klagomål mot utbildningen.*

Göteborgs stad Stadsledningskontoret (2019). *Kartläggning Göteborgs stads barnrättsliga arbete.*

Göteborgs stad (2018-2026). *Program för Jämlik stad.*

Hart (1992), *Ladder of Participation*, översättning Eriksson/Näsman (2008).

Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Myndigheten för skolutveckling (2008). *Vi lämnar till skolan det käraste vi har... Om samarbete med föräldrar – en relation som utmanar.*

Regiongemensam elevenkät 2019, Göteborg. Grundsärskola, år 2, år 5 och år 9.

Sheir, Harry (2001). *Vägar till delaktighet: Öppningar, möjligheter och skyldigheter*, översättning till svenska genom projektet Egen växtkraft.

Skolinspektionen (2018). *Att skapa förutsättningar för delaktighet i undervisningen.*

Skolinspektionens femårsrapport (2014).

Skolkommitténs betänkande, *Inflytande på riktigt* (SOU 1996:22)

Skolvärlden; Öhman, Lars (27 okt, 2014) Artikel: *Föräldrars delaktighet påverkar skolbetygen.*

Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 samt Läroplan för grundsärskolan 2011.*

Skolverket (2012). *Attityder till skolan.*

Skolverket (2015). *Delaktighet för lärande*

Skolverket (2014). *Skolan och hemmet – exempel på forskning om lärares samarbete med elevernas vårdnadshavare.*

Skolverket lärportalen (2019). *Elevernas delaktighet och inflytande: vad är det och varför är det viktigt?* <https://larportalen.skolverket.se>

Specialpedagogiska skolmyndigheten (2018). *Delaktighet – ett arbetssätt i skolan.*

Stadsledningskontoret Göteborgs stad, avdelningen för mänskliga rättigheter (2019). *Kartläggning av Göteborgs Stads barnrättsliga arbete med anledning av att barnkonventionen blir lag 2020.*

Sveriges kommuner och regioner (SKR), skriften *”Medborgardialog i styrning”*, sid 14.

Bilaga

Bilaga 1

Implementering och kommunikation av riktlinjen

Vad	Aktivitet	Målgrupp	När	Ansvarig
Intranätet	Eventuell artikel	Alla medarbetare	Augusti	Kommunikation
Intranätet	Sida med information med verktyg och tips för verksamheterna	Alla medarbetare	Hösten 2020	Kommunikation
Rektorsverkstad	Fördjupat arbete kring delaktighet och inflytande	Rektorer	Hösten 2020	Verksamhetsutvecklare
Dialog	Dialog om riktlinjen och strategierna	Elevhälsochefer	Hösten 2020	MR-teamet
Dialog	Dialog om riktlinjen och strategierna	Avdelningschefer	Hösten 2020	MR-teamet
Chefsbrev	Artikel	Rektorer	I samband med rektorsverkstad	Kommunikation
APT-material	Via chefbrev	Medarbetare på skolor	I samband med rektorsverkstad	MR-teamet
APT-material	Via chefbrev	Elevhälsa	Inför rektorsverkstad	MR-teamet
APT-material	Via chefbrev	Medarbetare Gamlestads Torg	Inför rektorsverkstad	MR-teamet
Intranätet	Stödmaterial om delaktighet och inflytande	Lärare	Hösten 2020	MR-teamet, verksamhetsutvecklare
Webben	Informationssida om delaktighet och inflytande "Om grundskoleförvaltningen"	Alla invånare i staden	Juni	Kommunikation

